

Κρήτη 2024

Μια ακόμα σεζόν με προσδοκίες που θα φέρουν ένα νέο ιστορικό ρεκόρ ή «δεν θα είναι αυτό που περιμένουμε»;

του Δρ. Κυριάκου Γ. Κώτσογλου

Κυριάκος Γ. Κώτσογλου
Μηχανικός Παραγωγής & Διοίκησης, MSc, PhD,
Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού Περιφέρειας Κρήτης

Η αίσθηση και η περιρρέουσα για τον Τουρισμό ατμόσφαιρα είναι και πάλι θετική, εξαιρετικά θα έλεγα, ειδικά μετά το Βερολίνο και την ΙΤΒ. Από τη μια, τα έστω «επί χάρτου» νούμερα, από την άλλη, τα τριήμερα του Μάρτη και το Καθολικό Πάσχα, παρέα με τη «Διάσημη Κρήτη» δίνουν μια τάση και έναν άνεμο αισιοδοξίας κι από την άλλη, πόλεμοι και πληθωρισμός παρέα με

τους «Ανοδικούς Ανταγωνιστές» δίνουν μια μάχη «θετικών και αρνητικών» σημείων που ευχόμαστε να κριθεί με νίκη των πρώτων. Θα είναι άραγε μια ακόμα σεζόν ρεκόρ για τον Κρητικό Τουρισμό ή «δεν θα 'ναι η χρονιά που περιμέναμε ακριβώς»; Κι αν είναι και τα δύο;

2023: Οι αριθμοί, τα «κουκιά»... Ένας μικρός – πλήρης απολογισμός του 2023...

Διεθνείς Αφίξεις Αεροδρομίων Ηρακλείου - Χανίων - Σητείας*								
Χώρα	2019	2020	2021	2022	2023	Διαφορά 2022-23	2022 / 2019 + - %	2023 / 2022 + - %
Σκανδιναβία	652.563	53.248	219.135	586.019	637.131	51.112	-10,20%	8,72%
Ρουμανία	54.341	15.293	48.238	75.966	125.691	49.725	39,79%	65,46%
Πολωνία	226.433	85.430	192.505	274.225	321.367	47.142	21,11%	17,19%
Γαλλία	375.058	112.017	255.154	391.486	436.089	44.603	4,38%	11,39%
Αυστρία	120.079	31.621	97.399	141.483	174.695	33.212	17,82%	23,47%
Ηνωμένο Βασίλειο	629.479	136.820	214.253	746.050	776.558	30.508	18,52%	4,09%
Κύπρος	43.554	12.385	25.763	32.929	53.759	20.830	-24,40%	63,26%
Ιταλία	130.633	21.194	96.405	168.448	185.613	17.165	28,95%	10,19%
Τσεχία	113.365	25.863	67.910	104.393	118.338	13.945	-7,91%	13,36%
Βέλγιο / Λουξεμβούργο	140.843	34.572	100.129	159.485	169.237	9.752	13,24%	6,11%
Ουγγαρία	23.204	6.214	22.926	39.035	40.562	1.527	68,23%	3,91%
Ισραήλ	138.683	7.000	52.209	143.302	151.962	8.660	3,33%	6,04%
Ολλανδία	225.548	47.194	147.223	226.293	222.662	-3.631	0,33%	-1,60%
Γερμανία	983.510	430.586	883.154	1.213.110	1.181.605	-31.505	23,34%	-2,60%
Ελβετία	121.117	51.448	112.654	165.759	132.753	-33.006	36,86%	-19,91%
Ρωσία	269.933	263	42.073	0	0	0	-100,00%	-
Ουκρανία	42.772	23	85.259	0	0	0	-100,00%	-
Λοιπές χώρες	154.894	28.670	130.763	190.863	223.180	32.317	23,22%	16,93%
ΣΥΝΟΛΟ	4.446.009	1.099.841	2.793.152	4.658.846	4.951.202	292.356	4,79%	6,28%

Πηγή: Υπ. Τουρισμού, Π.Υ.Τ. Κρήτης, Υ.Π.Α. - Αερ/μιο Ηρακλείου, Fragort - Αερ/μιο Χανίων, Επεξεργασία Δ/νση Τουρισμού Π.Κ.

* Τα Έτη 2020, 2021, 2022 δεν υπήρξαν διεθνείς αφίξεις στο αεροδρόμιο της Σητείας

Αν δούμε τα νούμερα των Αεροδρομίων του 2023, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μια ανάλογη πορεία θα έχει το σύνολο της τουριστικής κίνησης της Κρήτης. Θα μπορούσαμε να «φάμε ώρες» πάνω από αυτό τον πίνακα που με πράσινο δείχνει τα θετικά σημεία της χρονιάς που πέρασε, κόκκινο τα αρνητικά ή περίπου αρνητικά και με πορτοκαλί τα σημεία που ο τουρισμός μας θα είναι ακόμα ρευστός ή θα αποτελέσουν ερωτηματικό. Θα το αφήσουμε σε σας, εμείς θα επιχειρήσουμε μια μικρή ανάλυση στις βασικές τάσεις που αφήνει αυτός ο Πίνακας που συνολικοποιείται και επικαιροποιείται από την Διεύθυνση Τουρισμού της Περιφέρειας Κρήτης και αυτό είναι από μόνο του και σημαντικό, μα και σπουδαίο.

Οι Σκανδιναβοί, το 2023, παρότι (4) κράτη, συνολι-

κά έδωσαν τη μεγαλύτερη ώθηση σε απόλυτο αριθμό αφίξεων και πλησίασαν «απελπιστικά καλά» τα θρυλικά νούμερα του 2019. Παρότι ήταν η περιοχή με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο από την πανδημία, φέτος θα ξεπεράσουν το 2019, αλλά πλέον με πολύ μικρότερο ποσοστό στο μίγμα των αγορών, 47% στη Δυτική Κρήτη το 2019, 37% το 2023, η «Ανθεκτική Κρήτη» σε πρώτο πλάνο και οι Nordics έτοιμοι να γράψουν ένα νέο ρεκόρ το 2024.

Ρουμάνοι, Γάλλοι και Πολωνοί έδωσαν ανάλογα νούμερα σε απόλυτο αριθμό αφίξεων, δίνοντας μαζί με τους Σκανδιναβούς τα 2/3 της αύξησης του 2023, σε σχέση με το 2022, οι Αυστριακοί και οι Βρετανοί ισορρόπησαν τη «χασούρα» των Ελβετών και των Γερμανών, που ενώ είναι και πάλι οι πρωταθλητές μας, δείχνουν ότι το 2022 τους θα

επανεέλθει μετά την ύφεσή τους. Οι αδερφοί Κύπριοι, οι Τσέχοι και οι Ιταλοί έβαλαν τα αυξητικά λιθαράκια τους, ειδικά οι τελευταίοι σκαφάτοι είναι ακόμα πιο πάνω, Βελγοολλανδοί στα ίδια, δεν επηρέασαν το ρεκόρ του 2023, το επηρέασε όμως περίπου κατά 10% η αύξηση των λοιπών χωρών, που δείχνει ότι η Κρήτη έχει και μια πανσπερμία, από την οποία μπορεί να περιμένει και άλλα.

Στον αντίποδα, δεν έχουμε πολλά να πούμε για τα αρνητικά σημεία. Ρωσία και Ουκρανία κράτησαν το κοντέρ και πάλι στο μηδέν. Για τη Ρωσία φαίνονται τόσο μακριά οι Ελληνορωσικές χρονιές, εκεί κοντά στο 2013, που έφεραν τους Ρώσους στην 3η θέση, μετά από Γερμανούς και Βρετανούς, την ίδια στιγμή που στη γείτονα Τουρκία θα «στείλουν» φέτος γύρω στα έξι εκατομμύρια, περίπου το σύνολο των

αφίξεων της Κρήτης! Στα ίδια και οι Ουκρανοί, μια από τις πιο προσδοκώμενες αγορές, ακόμα και στο πανδημικό 2021. Κι αν δεν έχουμε πολλά να πούμε για Ρωσία, Ουκρανία έχουμε το μεγάλο ερωτηματικό της χρονιάς, που δοκιμάζεται αλλά δεν ξέρουμε τι θα κάνει, μια απ' τις σημαντικές αγορές μας, τους Ισραηλινούς.

2024: Οι Προσδοκίες, Το be Confirmed...
«Κι ήντα θα κάνομε φέτος...» με ρώτησε καλοσυνάτα μια γιαγιά σε ένα ψηλό χωριό που έχει ένα σπιτάκι για βραχυχρόνια μίσθωση. Η εικόνα είναι από τις **θέσεις - πτήσεις** που έχουν κλείσει οι αεροπορικές εταιρείες και μέσω αυτών οι χώρες τους στο Αεροδρόμιο του Ηρακλείου, εικόνα που καταγράφηκε 01.03.2024

Χώρα	2023	2024	Διαφορά	Διαφορά %
Πολωνία	262.639	345.544	82.905	31,60%
Ρουμανία	143.477	198.863	55.386	38,60%
Ηνωμένο Βασίλειο	611.862	663.837	51.975	8,50%
Γαλλία	484.242	532.232	47.990	9,90%
Σλοβακία	23.583	51.384	27.801	117,90%
Αυστρία	145.421	145.715	294	0,20%
Κύπρος	44.766	35.742	-9.024	-20,20%
Ιταλία	179.375	167.951	-11.424	-6,40%
Τσεχία	146.579	157.151	10.572	7,20%
Βέλγιο Λουξεμβούργο	176.950	170.576	-6.374	-3,60%
Ουγγαρία	32.211	25.137	-7.074	-22,00%
Ισραήλ	180.927	210.425	29.498	16,30%
Ολλανδία	246.818	247.037	219	0,10%
Γερμανία	1.206.554	1.185.544	-21.010	-1,70%
Ελβετία	170.090	201.196	31.106	18,30%
Ρωσία	7.308	0	-7.308	-100,00%
Ουκρανία	90.314	3.969	-86.345	-95,60%
Λοιπές Χώρες	313.236	382.948	69.712	22,30%
Σύνολο	4.466.352	4.726.352	260.000	5,80%

Αεροδρόμιο Ηρακλείου: Κλεισμένες Αεροπορικές θέσεις το 2023 & 01.03.2024

Πολωνοί και Ρουμάνοι μάλλον «αφηνιασμένοι» οι Βρετανοί κάνουν απόβαση και η Jet2 έχει αναλάβει την επιχείρηση αποβίβασης σε μεγάλο βαθμό, οι Γάλλοι «ψαγμένοι» αναζητούν nature based περιοχές, ξέρουν από ύπαιθρο, Σλοβάκοι και λοιπές χώρες δείχνουν μια αύξηση ρευστή προς το παρόν, αλλά που δεν πρόκειται και να αλλάξει ιδιαίτερα. Οι Ελβετοί τέλος, δείχνουν να τραβούν ξανά προς τα

πάνω, μετά την μείωση του 2023, είναι μια αγορά εύρωστη, τη θέλουμε, μας θέλει!

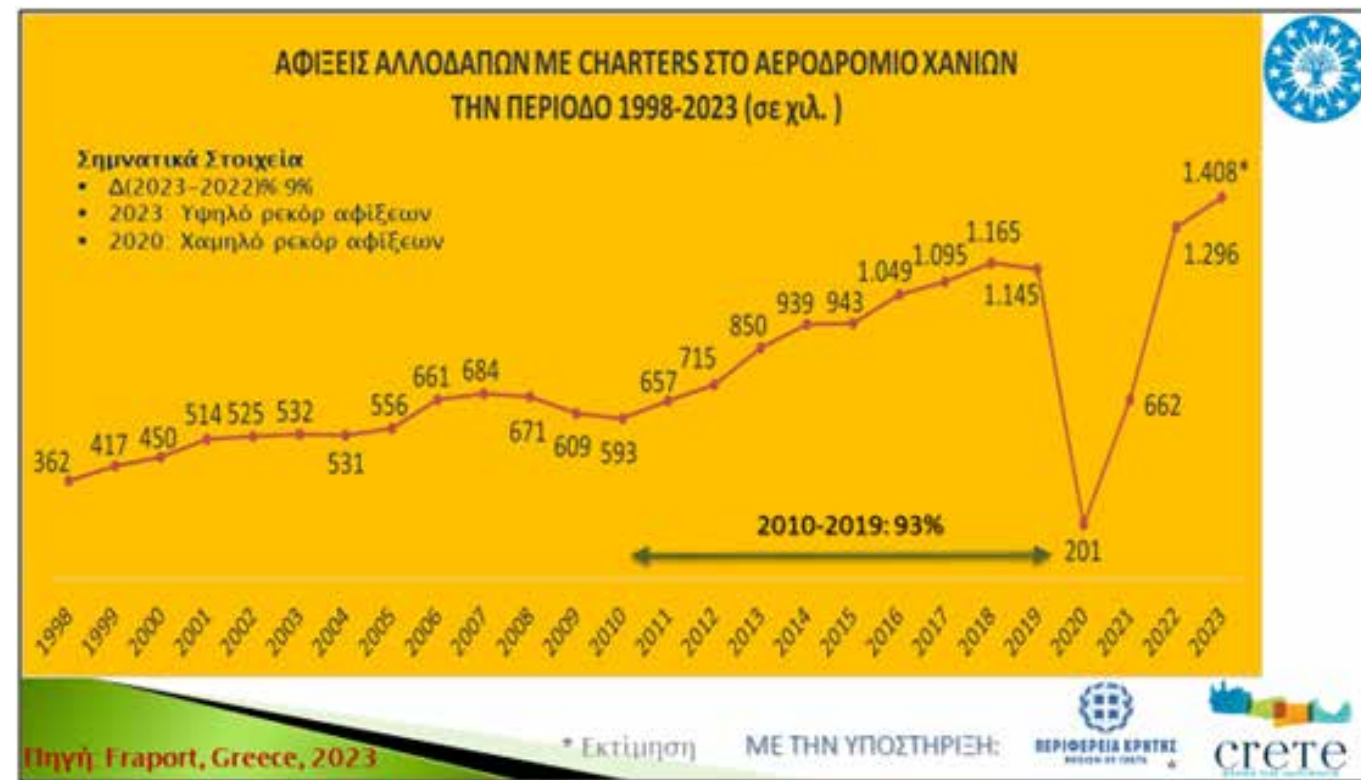
Στον αντίποδα, οι Ρώσοι και Ουκρανοί απεμπολούν ακόμα και τα «θα ήθελα να...» του 2023, οι Γερμανοί συμβατοί με την ύφεση που έχουν ή θεωρούν ότι έχουν, αλλά πάντα στην 1η θέση, οι υπόλοιποι σε μια κατάσταση που δεν επιδέχεται «ούτε γέλιο,

ούτε κλάμα», μεγάλο ερωτηματικό οι Ισραηλινοί, που κρατάνε ακόμα τις θέσεις, που λένε ότι θα ταξιδέψουν, που θέλουν να ταξιδέψουν, που νοίκιασαν σπίτια στην Αθήνα κατά τον πόλεμο, που ήρθαν για το Πάσχα τους, αλλά άλλοι οι Ισραηλινοί και οι Συναγωγές του Παρισιού και άλλοι του Τελ Αβίβ, που πλήττονται!

Το λέμε ξανά, οι πτήσεις δεν θα γεμίζουν 100% θα γεμίσουν ΧΧ% και αυτό από μόνο του μπορεί να αποτελέσει ένα παράγοντα επιτυχίας, αλλά και αποτυχίας!

Στα Χανιά η εικόνα δεν διαφέρει ιδιαίτερα, αντίθετα

είναι ακόμα πιο αισιόδοξη, με τις «μη συνδεδεμένες» πτήσεις να αυξάνονται, τους Αμερικάνους το ίδιο, εδώ το ποσοστό και πάλι θα φτάσει σε διψήφια νούμερα, μπορεί να δούμε να ξεπεράσει και το 1.500.000 εκατομμύριο διεθνών αφίξεων, αν λέγαμε σε κάποιον στις αρχές του 2020 ότι στο τέλος του 2023 τα Χανιά, που «ακούμπησαν» τις 200.000 το 2020, θα έφταναν σε αύξηση 18,7% το τέλος του 2023 και θα ξεπεράσουν το 30% στο τέλος του 2024, ίσως μας πρότειναν ψυχιατρική εξέταση. Και όμως, θα γίνει αλήθεια, η «Ανθεκτική Κρήτη» διέψευσε όλους όσους τότε, προέβλεπαν ανάκαμψη το 2026 και ίσως. Και αυτό δε μπορεί να το αμφισβητήσει πλέον κανείς.

2024: Τα Πρώτα στοιχεία του Μάρτη στο Ηράκλειο. Ας περιμένουμε τον Απρίλη.

Δεν είναι άσχημα, δεν είναι όμως ούτε κι ενδεικτικά. Λίγο το Καθολικό Πάσχα, λίγο τα 3ήμερα του Μάρτη, λίγο νωρίς να βγάλουμε συμπεράσματα όσο θετικά κι αν είναι. Ας περιμένουμε τον Απρίλη που θα είναι δεκαπλάσιος, που θα έχει στο τέλος του 70 πτήσεις τη μέρα στο Ηράκλειο και βλέπουμε, αλλά το ότι είναι σαφώς αισιόδοξα, δεν μπορούμε να το «κρύψωμεν»! Ιδιαίτερα αν σταθούμε στο γεγονός ότι το 50% τουλάχιστον των εσωτερικών πτήσεων που έχουν 30,0% αύξηση είναι διεθνείς αφίξεις είναι πολύ θετικό στοιχείο!

Αφίξεις Μαρτίου	2024	2023	2024	Διαφορά	Διαφορά %
Εσωτερικού	50.384	65.511	15.127	30,00%	
Εξωτερικού	14.218	20.813	6.595	46,40%	
Σύνολο	64.602	86.324	21.722	34,04%	

Προκρατήσεις 2024: Είναι πολύ καλές, δεν είναι αυτό που περιμέναμε! Τι είναι;

Οι παραπάνω αντικρουόμενες ρήσεις, που προέρχονται από την αγορά, δεν μας αφήνουν να «ησυχάσουμε», ρήμα άγνωστο στο λεξιλόγιο του Τουρισμού. Τι από τα δύο ισχύει; Το πρώτο, το δεύτερο και τα δύο, κανένα από τα δύο; Το ερώτημα

είναι φιλοσοφικό, αλλά στην πράξη ένα τμήμα της προέλευσής του φωλιάζει στο άλλο ερώτημα: «Έχει διαμορφωθεί η χρονιά;» Η απάντηση εδώ είναι διττή. **Η χρονιά έχει διαμορφωθεί στο μεγαλύτερο τμήμα της, γι αυτό κι οι ενέργειες τουριστικής προβολής του 1ου τριμήνου, αλλά συνεχίζει να διαμορφώνεται από τις κρατήσεις της τελευταίας στιγμής, αυτό που λέμε Last Minute σε ένα σημαντικό ποσοστό που θα κρίνει αν κινηθεί στη σφαίρα του θετικού, του ουδέτερου ή του αρνητικού, όσο κι αν το τελευταίο δεν είναι πια στο μυαλό μας, το έχουμε βγάλει.**

Εδώ, θα χρειαστεί να χωρίσουμε το τουριστικό σπλοστάσιο της Κρήτης, ειδικά ως προς τη διαμονή και τα καταλύματα στις (3) βασικές τους κατηγορίες, στα κύρια, στα μη κύρια και τη βραχυχρόνια μίσθωση. Κάθε μια έχει τη δική της χωριστή μοίρα, έστω και αν κάθονται στο ίδιο τραπέζι, εκείνο του Κρητικού Τουρισμού, στο σύνολο.

Η ξενοδοχεία, κάθεται στην κορυφή του τραπέζιού, όσο κι αν οι άλλες δύο θέσεις πιέζουν και πιέζονται. Είναι η πιο σταθερή δύναμη του νησιού, πλησιάζει τις 200.000 κλίνες, συνεχίζει να επενδύει «με κρότο» μερικές φορές, θα έχει μια πορεία παράλληλη με το σύνολο του τουριστικού προϊόντος, κλυδωνίστηκε λίγο αρνητικά κατά την περίοδο της πανδημίας, πήρε «επιθετικό ριμπάουντ», θα πάει πολύ καλά...

Η βραχυχρόνια μίσθωση, μια κόρη στην εφηβεία πια, έχει ξεπεράσει τις 150.000 κλίνες, δεν αμφισβητείται πια η τουριστική ταυτότητά της, δεν αμφισβητείται το κοινωνικό πρόβλημα που δημιουργεί, σε αντίθεση με το ιδιωτικό, το του ιδιοκτήτη, που λύνει, αλλά δεν είναι αυτό το ζητούμενο εδώ. Η τάση μεγαλώνει, η Κρήτη είναι ασφαλής, αλλά η αύξηση των κλινών είναι δυσανάλογη με την αύξη-

ση της ζήτησης. Θα έχει μια αύξηση συνολικά, αλλά οι ιδιοκτήτες θα γκρινιάζουν «που είν' η αύξηση»;

Τα μη κύρια καταλύματα, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα και βίλλες, στην αναμεσάδα. Με τις υποχρεώσεις – έξοδα της ξενοδοχείας και με τα προβλήματα της βραχυχρόνιας μίσθωσης, βλέπουν τα ΕΣΠΑ να τις αυξάνουν μαζί με τις ιδιωτικές επενδύσεις, παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες από τη βραχυχρόνια, έχουν μεγάλα έξοδα, μοιραία παραπονούνται για το έλλειμα νομοθετικού πλαισίου, χάνουν χώρο!

Έτσι, με την **ξενοδοχεία να βλέπει το γενικό κλίμα να της χαμογελάει** αλλά να έχει σοβαρό έλλειμα προσωπικού που θα – θέλει να – δουλέψει και φέτος, τη **βραχυχρόνια μίσθωση να μετατρέψει άλλη μια μονοκατοικία** και να σπρώχνει τη μαμά, χάριν της κόρης, στο χωριό για την σεζόν και την πανσπερμία α λα «Οικογένεια Χωραφά» να μην την αφήνει να θρέψει καλά τα παιδιά της και **τα ενοικιαζόμενα δωμάτια / διαμερίσματα και τις βίλλες** να στριμώχνονται άσχημα, να μην μπορούν να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας, να προσφέρουν εξαιρετική φιλοξενία, αλλά να μην μπορούν να αποφύγουν την τρίτη θέση, ίσως, οι πολλοί ιδιοκτήτες να υστερήσουν σε σχέση με τους λίγους και αν βάλουμε μαζί και όλα τα άλλα επαγγέλματα του τουρισμού, ειδικά την εστίαση, τις μεταφορές κ.α. να καταγράψουμε ένα ακόμα ρεκόρ και την ίδια στιγμή να ακουστεί σε λίγες ή πολλές περιοχές, **«τελικά, δεν είναι αυτό που περιμέναμε, πολύ καλύτερο ήταν το 2023».**

Μία είναι η Κρήτη, μία και αδιαίρετη, αλλά αν θέλουμε να συνεχίσουμε την πορεία αυτή, πρέπει κάθε φιλοξενία να γράψει μια «χρυσή σελίδα» στο μυαλό και την ψυχή του επισκέπτη, της οικογένειας, του ζευγαριού. Μόνο έτσι, η Κρήτη θα είναι Παντού!

Cretan Herbs & Spices from Sfakia

BIO
Cretan

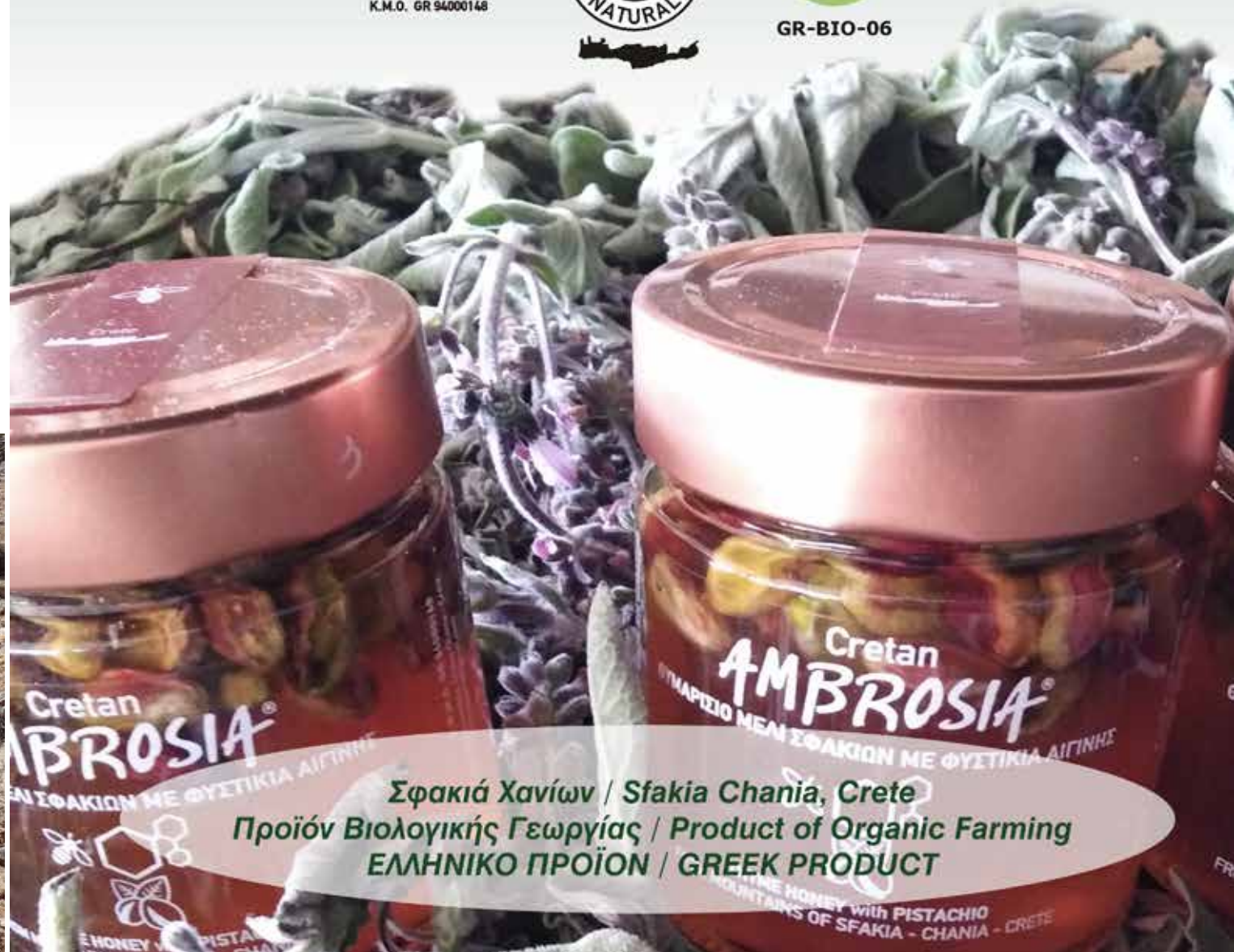
AMBROSIA®

K.M.O. GR 94000148

GR-BIO-06

Σφακιά Χανίων / Sfakia Chania, Crete
Προϊόν Βιολογικής Γεωργίας / Product of Organic Farming
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ / GREEK PRODUCT